

“ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ”
МИЛЛИЙ ТАДҚИҚОТ УНИВЕРСИТЕТИ

TIQXMMI

КАСБ –ҲУНАР ТАЪЛИМИДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА УЛАРНИ ҚЎЛЛАШ

(Introduction of Dual training in the system of continuous professional education, Узлуксиз таълим тизимида Дуал таълимни жорий этишда фаол таълим методлари ва технологиялари)

РЕЖА:

1. Касб-хунар таълимида педагогик технологияларнинг қўлашнинг моҳияти ва келиб чиқиши ривожланиш тарихи

2. Касб-хунар таълимида Таълим жараёнида педагогик технологияга берилган таърифлар ва уларнинг мазмун моҳияти

3. Педагогик технологияларнинг дидактик тамойиллари ва таркибий қисмлари

Узлуксиз таълим тизимида Дуал таълимни жорий этишда фаол таълим методлари ва технологиялари

ТЕХНОЛОГИЯ

Технология (юн. “techne” – маҳорат, санъат, “logos” – тушунча, таълимот) – муайян (ишлаб чиқариш, ижтимоий, иқтисодий ва б.) жараёнларнинг юксак маҳорат, санъат даражасида ташкил этилиши.

«Ишлаб чиқариш технология» сўзидан келиб чиқадиган тушунчалар.

- **Технологик жараён** – ишлаб чиқариладиган маҳсулотга ишлов беришнинг ягона жараёнини ҳосил қилувчи технологик операциялар йиғиндиси
- **Технологик операция** – ишчи томонидан ўзининг иш жойида бажариладиган, якунига етказилган ҳаракат кўринишидаги жараённинг бир қисми.
- **Технологик харита** – маълум бир маҳсулотни ишлаб чиқариш технологик операцияларини кетма-кетлигини баён қилувчи техник ҳужжат.
- **Технологик режим** – технологик операцияларни амалга оширишни белгиловчи тартиб бўлиб, маълум бир маҳсулотни ишлаб чиқаришда бажариладиган операцияларнинг вақти, шартларини белгилайди.

ТАЪЛИМНИ ТЕХНОЛОГИЯЛАШТИРИШ СОҲАСИДА ТАЪЯНЧ ТОИФАЛАР ВА ТУШУНЧАЛАР

**1.Ишлаб чиқариш
технологияси**

**2.Педагогик
технология**

**3.Таълимни
технологиялаш
тириш**

**4.Таълим
технологияси**

**5.Ўқитиш
технологияси**

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯ

Таълим жараёнида педагогик технологияларнинг мақсади: таълим ва тарбия самарадорлигини оширишга қаратилган.

«Педагогик технологиялар» сўзидан келиб чиқадиган тушунчалар.

- **Таълим технологияси** (ингл. “an educational technology”) – таълим (ўқитиш) жараёнининг юксак маҳорат, санъат даражасида ташкил этилиши. Таълим мақсадига эришиш жараёнининг умумий мазмуни, яъни, аввалдан лойищалаштирилган таълим жараёнини яхлит тизим асосида, босқичма-босқич амалга ошириш, аниқ мақсадга эришиш йўлида муайян метод, усул ва воситалар тизимини ишлаб чиқиш, улардан самарали, унумли фойдаланиш ҳамда таълим жараёнини юқори даражада бошқариш.
- **Таълимни технологиялаштириш** - бу ўқитиш жараёнига технологик ёндашиш асосида таълим мақсадларига эришишнинг энг мақбул йўллари ва самарали воситаларни тадқиқ қилувчи ва қонуниятларни очиб берувчи педагогик йўналишдир.
- **Ўқитиш технологияси** – бу “ўз олдига таълим шаклларини мақбуллаштириш вазифасини қўювчи, техник ва инсоний манбаларни (ресурсларни) ва уларнинг ўзаро ҳаракатини ҳисобга олган ҳолда таълим бериш ва билимларни ўзлаштириш жараёнларини аниқлаш ва қўллашни яратувчи тизимли усулдир”.
- **Фанни ўқитиш услугиёти** – ўқув жараёнининг мажмуавий вазифаларини ечишга йўналтирилган ўқитувчи ва талабаларнинг биргаликдаги фаолияти усули бўлса, таълим методикаси эса муайян ўқув предметини ўқитишнинг илмий асосланган метод, қоида ва усуллар тизими.

ЮНЕСКО таърифи

Педагогик технология – таълим моделларини оптималлаштириш мақсадида, инсон ва техника ресурслари ва уларнинг ўзаро таъсирини ҳисобга олган ҳолда, бутун ўқитиш ва билимларнинг ўзлаштириш жараёнини яратиш, қўллаш ҳамда аниқлашнинг тизимли методи.

В.П.Беспалько таърифи

Педагогик технология – ўқитувчи маҳоратига боғлиқ ҳолда педагогик муваффақиятни кафолатлай оладиган, ўқувчи шахсини шакллантириш жараёнининг лойиҳасидир.

Н.Сайидахмедов таърифи

Педагогик технология – ўқитувчининг ўқитиш (тарбия) воситалари ёрдамида ўқувчиларга муайян шароит ва изчилликда таъсир кўрсатиш ҳамда мазкур фаолиятнинг маҳсули сифатида уларда олдиндан белгиланган сифатларни шакллантириш жараёни.

М.В.Кларин таърифи

Педагогик технология – “Педагогик мақсадларга эришиш йўлида фойдаланиладиган барча шахсий, ускунали ва методологик воситаларнинг тизимли йиғиндиси ва уларнинг амал қилиш тартиби”.

Босқичлар	Йиллар	Таълим жараёнида педагогик технология
I-босқич	XX асрнинг 30 йиллари	ТТ=Педагогик техника-ўқув машғулотларини аниқ ва самарали ташкил этишга кўмаклашувчи усул ва воситалар йиғиндисидир.
II-босқич	XX асрнинг 50 йиллари	ТТ=ПТ+таълим жараёнида техник воситаларни қўллаш, уларнинг имкониятларини такомиллаштириш, ахборот сиғимини кенгайтириш, ахборотларни узатиш хизматини сифатли ташкил этиш, ўқувчи фаолиятини индивидуаллаштириш
III-босқич	XX асрнинг 60-80 йиллари	ТТ=ПТ+ТВ= дастурий таълим. Дастурий таълим-тарбия мақсадларини аниқланиши, таълим жараёнини умумий лойиҳалаш, ўқувчилар томонидан назарий билимларнинг злаштирилиши эҳтимолини олдиндан ташхислаш, таълим мақсадининг натижаланганлигини ўрганиш, фаолият натижаларини таҳлил этиш
IV-босқич	Мустақиллик йиллари	Таълимни технологиялаштиришнинг асосини, таълим жараёнини, унинг самарадорлигини ошириш ва таълим олувчиларни, берилган шароитларда ва ажратилган вақт ичида лойиҳалаштирилаётган ўқув натижаларга эришишларини кафолатлаш мақсадида тўлиқ бошққриш ғояси ташкил этади.

Умумий таъриф

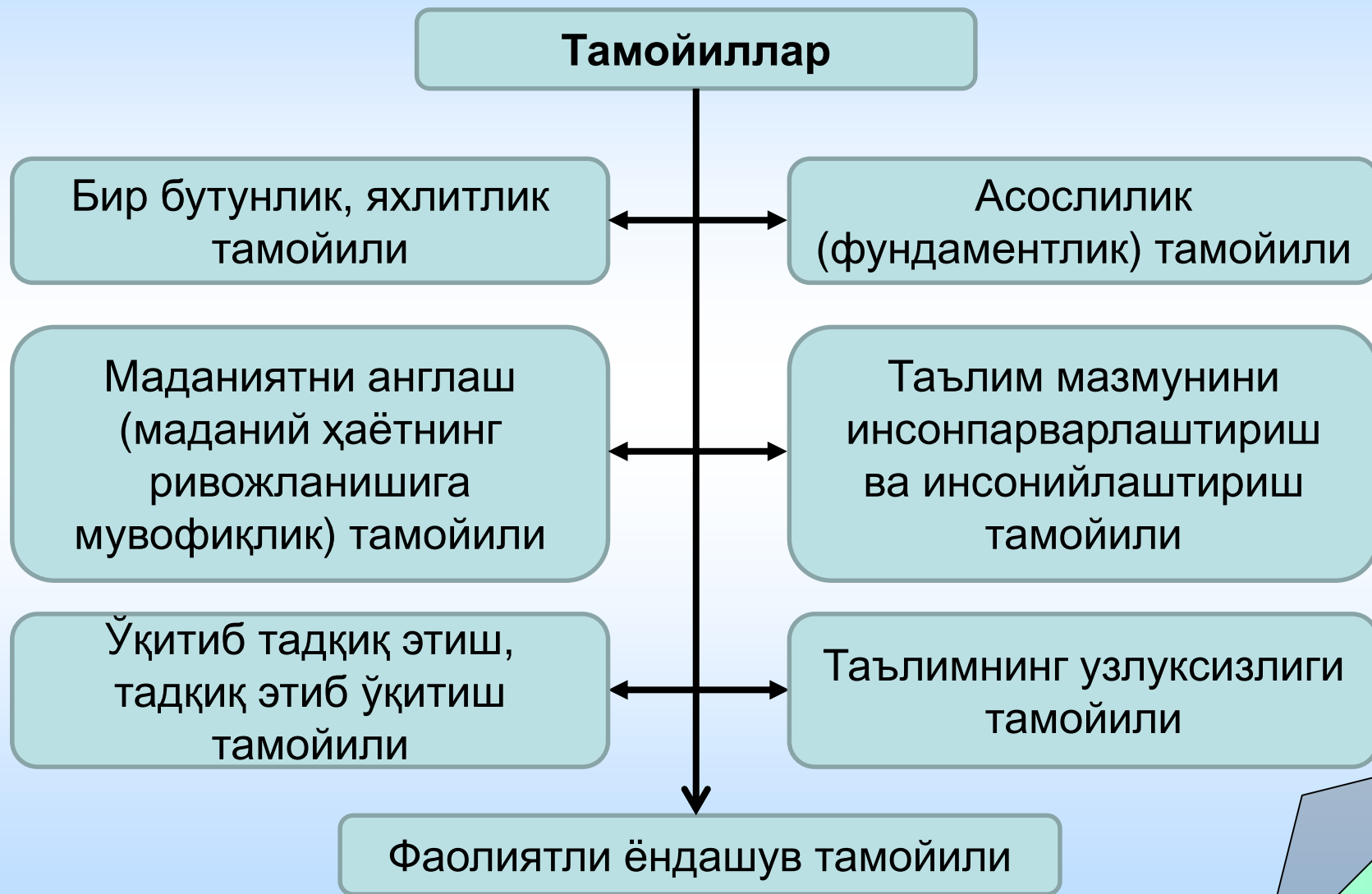
Педагогик технология-илмийликка асосланган ҳолда вақт ва маконга нисбатан дастурлаштирилган, муайян белгиланган натижага олиб келувчи, педагогик жараенларга оид компонентларнинг барчасини бирдек ишга солувчи тизимдир

Аниқ
илмий
лойihalаш-
тирилган

Қайта тарорлана
олувчи

Самарали
натижани
кафолатловчи

ТЖПТнинг умумий дидактик тамойиллари

* ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯНИНГ МАЗМУНИ :

* Гуманлаштириш ва демократлаштириш.

* Индивидуаллаштириш

* Ривожлантириш

* Фаолликни ошириш (бажариб ўрганиш)

* **МЕТОДИКА**- фани шу вазифани бажариши лозим, аммо бугунги кунда методика умумий йиуналишларни курсатишга хусусий хулосалар чиқаришга педагогларнинг илгор тажрибаларини оммалаштиришга қаратилган ва педагогнинг маҳоратига қатъий боғланиб қолган бўлиб, самарали натижага эришишга қаноғат бера олмайди.

Педагогик технологиянинг таркибий қисимлари

1.Тарбия жараёни нинг умумий лойиҳаси

2.Тарбияни ташкил этишга бўлган эҳтиёж

3.Тарбия мақсади

4.Тарбия мазмуни(шакл, метод, усул ва техник воситалар)

5.Ўқитувчи ва тарбиячи фаолияти

6. Ўқувчи фаолияти

7.Тарбия самараси

"Дуал
таълимнинг
асосий
афзалликлари
қуйидагилардир:

Биринчидан, битирувчиларнинг иш билан таъминланишининг юқори даражаси таъминланади, чунки улар иш берувчининг талабларига тўлиқ жавоб беради. Таълим ишлаб чиқаришга бўлган талабларга имкон қадар яқин. Шунини таъкидлаш керакки, дуал таълим иштирокчиси энг кичик компания бўлиши мумкин;

Иккинчидан, билим олишнинг юқори мотивацияси таъминланади, келажакда ишлаётган ходимнинг психологияси шакллантирилади".

"Дуал таълим тизими" концепцияси билан бир қаторда, **"Дуал таълим модели"**, **"Дуал таълим технологияси"** тушунчалари билан бир қаторда, касбий таълим тизимига ишора қилади ва аслида дуализмнинг икки бирлик, иккилик каби маънолари билан аниқланади.

Дуаллик - касбий таълимнинг методологик тавсифи сифатида ташкилий жиҳатдан турлича шаклга эга таълим доирасида мутахассислар тайёрлаш бўйича таълим ва ишлаб чиқариш соҳаларининг келишилган алоқадорлигини ягона методологик асосларда қуришни назарда тутди.

ДУАЛ ТАЪЛИМИДА “ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ АВТОМАТЛАШТИРИШ, ВИЗУАЛЛАШТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

“NATURAL-REFLEXIVE”- ТЕХНОЛОГИЯ

Ўқув-билиш компетентлиги, бу талабанинг ўрганилаётган аниқ объектлар билан боғлиқ мантиқий, методологик ва ижтимоий фаолияти элементларидан иборат бўлган мустақил фикрлаш компетентликларининг тўплами бўлиб унга мақсадни кўра билиш, фаолиятни режалаштириш, унинг мазмунини таҳлил қилиш, фаолиятни шахсий баҳо бериш борасидаги билим ва малакаларини шакллантиради. Ўрганилаётган воқеавий ҳодисаларга нисбатан талабаларни креатив кўникмалари, яъни билимларни бевосита борлиқдан олиш, ностандарт вазиятларда муаммони ҳал этишнинг ҳаракат усуллари ва эвристик методларини эгаллайди.

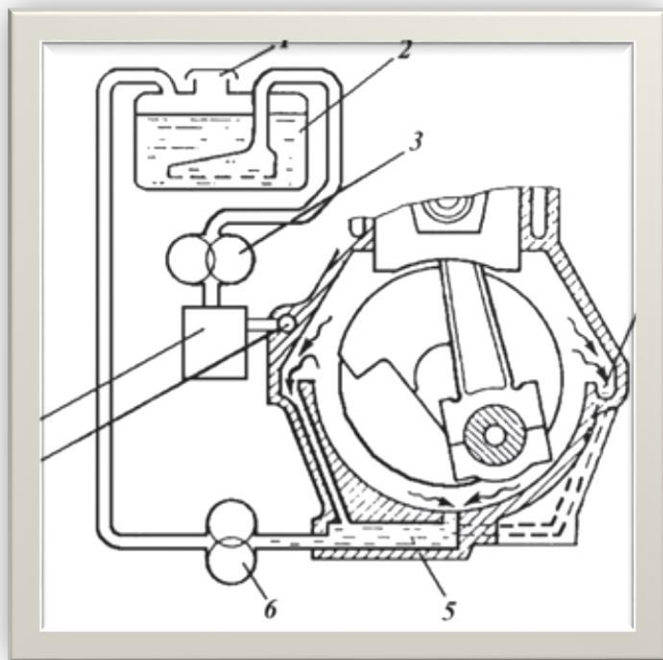
NATURAL-REFLEXIVE - методини амалга ошириш босқичлари:

Муаммоли реал вазият

Қуруқ картерли тизимларда (1-расм) мой захираси махсус бакда жойлашган бўлади (2), картер туби (5) каналлар (4) дан қайтиб келаётган мойни йиғувчи вазифасини бажарадиб, ундан насос (6) ёки насоснинг қўшимча секцияси (3) ёрдамида суриб бакка (2) узатади. Унинг хайдаш секцияси эса мойни фильтр (8) орқали магистрал (7) каналга хайдаб боради. Сўриб олиш насосининг унумдорлиги хайдаш насосининг унумдорлигидан 1,2-1,5 марта катта, чунки қабул қилиш каналига мой картер гази ва ҳаво билан аралашиб кўпирган ҳолатда келади, ҳаво ва газларни ажратиб олиш бакдаги сапун (1) орқали амалга оширилади.

Шундай иш жараёнида насос ишдан чиқиб қолди. Бу жараёнда мойлаш тизими қандай амалга оширилади., Сизнинг бунда ҳаракатингиз?

Қуруқ картерли двигателнинг
мойлаш тизими.

ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАР

Тоифалаш
жадвали

Аклий хужум
технологияси

Кластер
технологияси

SWOT таҳлил
технологияси

SCORE
технологияси

Балиқ склети
технологияси

Пирамида
технологияси

Кичик
гуруҳларда
ишлаш
технологияси

Мунозара
технологияси

Зинама-зина
технологияси

Блиц-сўров
технологияси

Амалий
уйинлар
технологияси

Хамкорликда
ўқиш
технологияси

Ассисмент
технологияси

Думалок стол
технологияси

Муаммоли
таълим
технологияси

Кейс-стади
технологияси

Модулли
ўқитиш
технологияси

ФСМУ
технологияси

«КИЧИК ГУРУХЛАРДА ИШЛАШ» МЕТОДИ

“КИЧИК ГУРУХЛАРДА ИШЛАШ” методи-

таълим олувчиларни фаоллаштириш мақсадида уларни кичик гуруҳларга ажратган ҳолда ўқув материални ўрганиш ёки топшириқни бажаришга қаратилган дарсдаги ижодий иш.

“Кейс-стади” технологияси

(инглиз тилида “case” – тўпلام, чемодан (чамадон), “study” – муаммоли вазият; вазиятли таҳлил ёки муаммоли вазиятларни таҳлил қилиш)

Муаммоли ўқитиш технологияси

- ❖ Талабаларни мустақил фикрлашга ўргатиш.
- ❖ Ижодий фикрни ривожлантириш.
- ❖ Ўзлаштириш жараёнини фаол бўлишини таъминлаш.
- ❖ Муаммоларни ечимини топиш малака ва кўникмаларини шакллантириш

“МУАММОЛИ ВАЗИЯТ” МЕТОДИ

“МУАММОЛИ ВАЗИЯТ” методи — таълим олувчиларда муаммоли вазиятларнинг сабаб ва оқибатларини таҳлил қилиш ҳамда уларнинг ечимини топиш бўйича кўникмаларини шакллантиришга қаратилган методдир.

Муаммоли вазиятлар турлари

1. Фавқулотда вазият.
2. Низо вазияти.
3. Танлаш вазияти.
4. Инкор вазияти.
5. Фараз вазияти.
6. Номуттаносиблик вазияти.

НАЗОРАТ УЧУН МАТЕРИАЛ

Кетма-кетликни ўрнатинг

1. Муаммоли таълим
2. Программали таълим
3. Таълим технологиялари

П/т хусусиятларини белгиланг

- А) Репродуктивлик.
- Б) Натижани кафолатлаш.
- В) Эмоционал таъсирланиш.

ТОПШИРИҚ

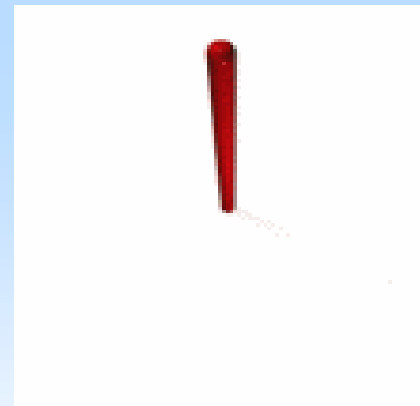
Фавқулотда вазият

Шахар омборхонасида ёнғин бўлиб доннинг катта қисми нобуд бўлди. Бундай фавқулотда вазиятдан чиқиб кетиш ва ёнғинда нобуд бўлган доннинг ўрнини тўлдириш учун қандай чора-тадбирларни кўриш керак?

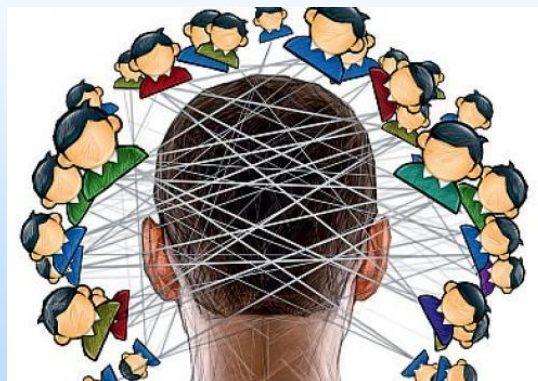
Фараз вазияти

Фараз қилайлик Сибирь дарёлари бурилиб орол денгизига суви келиб тушадиган бўлди. Орол денгизининг экологик ахволида қандай ўзгариш бўлади?

Талабаларни ақлий ҳужумга тортиш учун фаоллаштирувчи саволлар

1. Мавзусига оид қандай маълумотларга эгасиз?
2. Бу тўғрисида Сиз олдиндан нималарни биласиз?
3. Сиз бу маълумотларни қайси манбалардан олдингиз?

Фойдаланадиган адабиётлар

1. Голиш Л.В. Фаол ўқитиш усуллари: мазмун, танлаш ва амалга ошириш. Экспресс қулланма Т.: ТАСИС, 2001 йил.
2. Фарберман Б.Л «Илғор педагогик технологиялар» Тошкент-2000 йил.
3. Н. Сайидахмедов «Янги педагогик технология» Тошкент. 2003 йил.
4. Абдуқодиров А.А., Астанова Ф.А., Абдуқодирова Ф.А. “Casestudy” услуги: назария, амалиёт, тажриба. – Т.: “Tafakkur qanoti” нашриёти, 2012.
5. Муслимов Н.А., Усмонбоева М.Ҳ., Сайфуров Д.М., Тўраев А. Б. Инновацион таълим технологиялари. - Т.: “Сано стандарт” нашриёти, 2015.
6. Исмаилова З.К. Педагогика. Т., Молия нашриёти. 153 бет. 2010.
7. Чориев Р.К. **Pedagogical technologies in dual training model** // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 8 No. 1, 2020 ISSN 2056-5852/3-66 pages.
1. Чориев Р.К. Formation of professional competencies of high-tech industry specialists in dual education. // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences (EJRRES). Volume 8 Number 4, 2020 Part II ISSN 2056-5852. 112-114. pages
2. Чориев Р.К. Pedagogical technologies in dual training model. // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8 (1) 2020, 63-66. pages.

Мурожат учун: E-mail: z.ismailova@tiiame.uz

Тел: раб. 71-237-45-30

Сот. 90-921-00-61